

Форма № Н-9.02

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.П ДРАГОМАНОВА
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА**

**Пояснювальна записка
до дипломного проекту магістра
на тему**

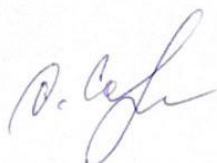
**ДЕКОРАТИВНЕ ПАННО «ВОРОЖІННЯ» ТА МЕТОДИКА РОЗВИТКУ
КРЕАТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

*Текст містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання
на відповідне джерело*

Виконала: студентка 2 курсу, групи 20 МГ ОМ
напряму підготовки (спеціальності)
023 Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація
Чернявська Анастасія Олександрівна

Керівник: Сова О.С., кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри образотворчого
мистецтва
Національного педагогічного
університету
імені М.П.Драгоманова

Рецензент: Кириченко І.М., доцент кафедри
Графічних мистецтв НАОМА,
Заслужений працівник культури
України

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА

Педагогічний факультет

Кафедра образотворчого мистецтва

Освітньо-кваліфікаційний рівень магістр

Напрямок підготовки 02 Культура і мистецтво

Спеціальність 023 Образотворче мистецтва, декоративне мистецтво, реставрація

ЗАТВЕРДЖУЮ

 Завідувач кафедри
професор Шевнюк О.Л.

“20” жовтня 2020 року

ЗАВДАННЯ
НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЕКТ СТУДЕНТУ

Сермявської Анастасії Александрівни
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи (проекту) декоративне панно „Ворогіння“ та методика розвитку креативності студентів закладів вищої освіти
керівник роботи (проекту) Сова О.С.
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом від “20” жовтня 2020 року №3

2. Строк подання студентом роботи (проекту) 30 листопада 2021 року

3. Вихідні дані до роботи (проекту) виконано новий авторський твір - стилізоване панно „Ворогіння“ робота виконана у техніці акрилу.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

Визначити технологічні особливості простежити гумовий стилізація: запропонувати форми роботи та забарвлення

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

попартно м'яке середнє зерно, 80/100 см і драбини

6. Консультанти розділів роботи (проєкту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
	Сова О.С.	<i>Р. Вєр</i>	<i>Р. Вєр</i>
	Сова О.С.	<i>Р. Вєр</i>	<i>Р. Вєр</i>

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи (проєкту)	Строк виконання етапів роботи (проєкту)	Примітка
1.	Затвердження теми дипломного проєкту	вересень 2020	вик
2.	Збір теоретичного, практичного та творчого матеріалу до дипломного проєкту	листопад 2020	вик
3.	Затвердження ескізів дипломного проєкту	листопад 2020	вик
4.	Творча робота над дипломним проєктом	вересень 2021	вик
5.	Формулювання висновків дипломного проєкту	листопад 2021	вик
6.	Попередній захист проєкту	листопад 2021	вик

7. Дата видачі завдання 2 вересня 20__ р.

Студент

Сєр
(підпис)Сєрнявська А.О.
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи (проєкту)

Р. Вєр
(підпис)Сова О.С.
(прізвище та ініціали, науковий ступінь, вчене звання)

Примітки:

1. Форму призначено для видачі завдання студенту на виконання дипломної роботи (проєкту) і контролю за ходом роботи з боку кафедри і директора інституту (декана факультету).
2. Розробляється керівником дипломної роботи (проєкту). Видається кафедрою.
3. Формат бланка А4 (210 × 297 мм), 2 сторінки

Форма № Н-9.03

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА

ПОДАННЯ
ГОЛОВІ ДЕРЖАВНОЇ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ
ЩОДО ЗАХИСТУ ДИПЛОМНОГО ПРОЕКТУ

Направляється студент Сернявська А.О
(прізвище та ініціали)

до захисту дипломної роботи (проекту)

за напрямом підготовки **02 Культура і мистецтво**

спеціальністю **023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація**

на тему: декоративне мистецтво „Воропеління“
та методика розвитку креативності
студентів закладів вищої освіти
(назва теми)

Дипломний проект і рецензія додаються.

Декан Факультету проф. Олєфіренко Т.О.
(підпис)

Довідка про успішність

Сернявська А.О
(прізвище та ініціали студента)

за період навчання на педагогічному факультеті з 2020 року до 2021

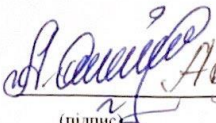
року повністю виконав навчальний план за напрямом підготовки,

спеціальністю з таким розподілом оцінок за:

національною шкалою: відмінно 70,59%, добре 29,41%, задовільно 0 %;

шкалою ECTS: A 70,59%; B 29,41%; C 0 %; D 0 %; E 0 %.

Секретар факультету

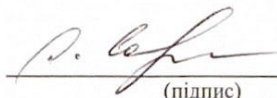
 Адамєнко А.О.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Висновок керівника дипломної роботи (проекту)

Студент (ка)

Чершевська А.О. виконала кваліфікаційну роботу на достатньому рівні в повному обсязі. Методика проєкту апробована на міжнародній та Всеукраїнській конференції.

Керівник роботи (проекту)

(підпис)

“9” грудня 2021 року

Висновок кафедри про дипломну роботу (проект)

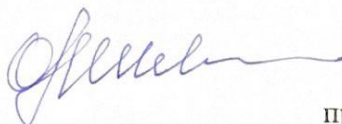
Дипломний проект розглянуто.

Студент Чернявська А.О.
(прізвище та ініціали)

допускається до захисту даного проекту в Державній екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри

образотворчого мистецтва

професор О.Л.Шевнюк

Примітки:

1. Зазначаються дані щодо навчальних досягнень студента за період навчання у вищому навчальному закладі, висновок керівника дипломної роботи (проекту) та висновок кафедри про дипломну роботу (проект).
2. Формат бланка А5 (148×210 мм), 2 сторінки.

ВІДГУК НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ
Чернявської Анастасії Олександрівни

(Прізвище, ім'я, по-батькові)

Зі спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

ОКР магістр

Тема дипломної роботи Декоративне панно «Ворожіння» та методика

розвитку креативності студентів закладів вищої освіти

Матеріали полотно, акрил

1. Актуальність теми Оновленню методики розвитку творчих здібностей та креативного мислення студентів закладів вищої освіти у вітчизняній науці присвячено не так багато уваги, тому це питання є досить актуальним в сучасних реаліях. Систематизації та доповненню методичного інструментарію з розвитку креативності студентів присвячено кваліфікаційну роботу дипломантки.

2. Позитивні якості роботи Працюючи над дипломним проектом Чернявська А.О. створила цікаву декоративну композицію, де намагалася передати дук народного українського обряду-ворожіння. Під час виконання творчої роботи магістранткою було досліджено українську та закордонну художню спадщину за обраною темою.

3. Практична цінність висновків і рекомендацій У пояснювальній записці до кваліфікаційної роботи дипломантка засвідчила достатній рівень знань з методики розвитку творчих здібностей та креативного мислення студентів закладів вищої освіти. Запропоновані навчальні методи і творчі завдання є цікавими та змістовними. Розроблена методика була опублікована у науковому виданні для молодих вчених та апробована на Всеукраїнській та Міжнародній конференціях.

4. Наявність недоліків У творчій частині кваліфікаційної роботи є певні порушення в анатомічній побудові фігур та деякі композиційні промахи, декорування у деяких частинах композиції занадто активне, що заважає цілісному сприйняттю панно.

Загальна оцінка роботи Кваліфікаційна робота заслуговує позитивної оцінки

Науковий керівник Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри образотворчого мистецтва Національного Педагогічного Університету імені М. П. Драгоманова

(підпис)

Сова Ольга Сергіївна
(прізвище, ініціали)

« 02 » грудня 2021 р.

РЕЦЕНЗІЯ НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ

Чернявської Анастасії Олександрівни
(Прізвище, ім'я, по-батькові)

Зі спеціальності **023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація**

ОКР **магістр**

Тема дипломної роботи:

**ДЕКОРАТИВНЕ ПАННО «ВОРОЖІННЯ» ТА МЕТОДИКА РОЗВИТКУ
КРЕАТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

1. Висновок про ступінь відповідності виконаної роботи дипломній кваліфікації і профілюючій спеціальності

Робота виконана на достатньому фаховому рівні і відповідає рівню кваліфікації магістра з профілюючої спеціальності «023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»

2. Перелік позитивних якостей роботи (з виділенням елементів творчості)

У науково-практичній роботі розроблено та обґрунтовано методичні засади організації навчально-виховної діяльності з декоративного малювання в закладах вищої освіти.

Виконано великий обсяг підготовчої роботи, що дозволило зробити відповідні практичні та теоретичні висновки щодо художніх і технологічних її аспектів.

У практичній роботі дипломантка раціонально організувала простір полотна, побудувала виразну композицію, знайшла доречний образотворчий стиль та манеру виконання. Взнявши за основу композиції графічно переосмислений образ, вибравши неав'язливий колорит, студентка створила самобутню роботу, що може прикрасити будь-який інтер'єр.

Знання та досвід, отримані в процесі виконання дипломного проекту, поза сумнівом знадобляться в роботі майбутньому педагогу і художнику.

3. Перелік основних недоліків роботи

Серед недоліків теоретичної роботи можна назвати незначні синтаксичні і стилістичні помилки. В практичній роботі спрощена кольорова гама. Зауваження не суттєві і не впливають на загальне позитивне сприйняття.

4. Загальна оцінка роботи *Робота виконана на достатньому рівні і заслуговує позитивної оцінки.*

5. Висновок про можливість присвоєння випускнику кваліфікації

Магістерська робота Чернявської Анастасії ДЕКОРАТИВНЕ ПАННО «ВОРОЖІННЯ» ТА МЕТОДИКА РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ може бути представленою до захисту, а студентка заслуговує присвоєння освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр».

Рецензент

(підпис)

Кириченко І. М.

(прізвище, ініціали)

Доцент кафедри графічних мистецтв НАОМА, заслужений працівник культури
України

(вказати вчений ступінь, наукове звання, посада та місце роботи)

« 17 » листопада 2021 р.

Довідка
про результати антиплагіатної перевірки магістерської роботи

Комісією з академічної етики факультету педагогіки і психології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова здійснено перевірку магістерської роботи на тему: Декоративне панно «Ворожіння» та методика розвитку креативності студентів закладів вищої освіти

студентки (та) 2 курсу спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація **Чернявської Анастасії Олександрівни** щодо дотримання норм академічної етики.

За результатами аналізу роботи та аналізу звіту подібності, який було згенеровано системою виявлення збігів/ідентичності/схожості компанії UNICHECK, комісія дійшла до наступного висновку (*вибрати один з варіантів*):

1) Комісією не виявлено академічного плагіату. Дана магістерська робота може бути допущена до захисту на засіданні Екзаменаційної Комісії.

2) *Комісією частково виявлені текстові запозичення – 3,9 %, а саме порушення процедури цитування наукових джерел. Дана магістерська робота може бути допущена до захисту на засіданні Екзаменаційної Комісії.*

3) Комісією виявлено академічний плагіат (обґрунтування факту академічного плагіату додається). Дана магістерська робота не може бути допущена до захисту на засіданні Екзаменаційної Комісії.

4) Інше

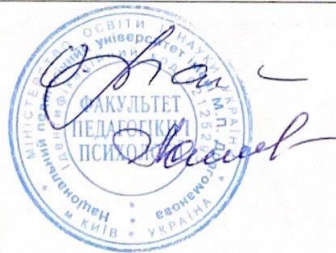
_____

_____

_____

Голова комісії

Секретар комісії

Матвієнко О.В.

Шулигіна Р.А.

Дата 25.11.2021р.

Ім'я користувача:
Матвієнко Олена Валеріївна

ID перевірки:
1009323771

Дата перевірки:
24.11.2021 00:18:31 EET

Тип перевірки:
Doc vs Internet

Дата звіту:
24.11.2021 00:19:44 EET

ID користувача:
95448

Назва документа: Чернявська А.О

Кількість сторінок: 40 Кількість слів: 8465 Кількість символів: 63287 Розмір файлу: 69.21 KB ID файлу: 1009326221

3.9% Схожість

Найбільша схожість: 0.8% з Інтернет-джерелом (<https://pf.npu.edu.ua/images/2020-2021/%D0%A4%D0%B5%D0%B4%D1>..

3.9% Джерела з Інтернету

131

Сторінка 42

Пошук збігів з Бібліотекою не проводився

2.69% Цитат

Цитати

13

Сторінка 43

Не знайдено жодних посилань

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи

9

Хочите зробити Opera своїм постійним браузером? [Кажі мені, як це зробити!](#) Да, установити в качестве браузера по умолчанию

Приблизна кількість результатів: 4 (0,74 с)

Розмір зображення:
746 × 1019

Не знайдено інших розмірів цього зображення.

Схожий пошуковий запит: ***fine arts***

<https://en.wikipedia.org/wiki/> Перекласти цю сторінку

Fine art - Wikipedia

Historically, the five main **fine arts** were painting, sculpture, architecture, music, and poetry, with performing arts including theatre and dance. In practice, ...

<https://context.reverso.net/английский-русский/fine...> ▼

Перевод "fine arts" на русский - Reverso Context

A lover of **fine arts** and especially sculpture, Cardinal Riario's artistic choices foreshadow the arrival of High Renaissance in Rome.

Вишукані мистецтва

Витончені мистецтва — загальний термін для позначення таких видів мистецтва як живопис, скульптура, архітектура, музика. Процес виділення витончених мистецтв почався в епоху пізнього Відродження. [Вікіпедія](#)

Відгу

Хочите зробити Opera своїм постійним браузером? [Кажі мені, як це зробити!](#) Да, установити в качестве браузера по умолчанию

photo...-26-54.jpg × fine arts
×
📷
🗨️
🔍
⚙️

Візуально подібні зображення

Відагуки

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. КРЕАТИВНІСТЬ ЯК ПРОВІДНА ВЛАСТИВІСТЬ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ	7
1.1. Креативність як психолого-педагогічна проблема	7
1.2. Аналіз мистецьких аналогів та джерел	13
1.3. Творча робота над авторським панно «Ворожіння»	16
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ ХУДОЖНИКІВ-ПЕДАГОГІВ	20
2.1. Мета і зміст розвитку креативності студентів художніх закладів вищої освіти	20
2.2. Методики формування креативного мислення у студентів художніх закладів вищої освіти	22
ВИСНОВКИ	34
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	36
ДОДАТКИ	39

ВСТУП

Актуальність теми. На даному етапі осучаснення суспільства професійність спеціалістів визначається не тільки знаннями, а й вміннями адаптуватися до реалій інформаційного світу. Різноманітна продукція оточує людину на кожному кроці тільки з однією метою, запам'ятатись. Нескінченна кількість ідей народжується кожною секундою у світі, але такі, яких можна виділити як креативні, народжуються у процесі плідної праці та розвитку спеціальних особистих якостей.

Світ затамувавши подих, дивиться презентації Apple, представлення інноваційної Tesla, відкриття паризького тижня моди; різні події, різний покупець та притягує усіх жага побачити незвичайне, креативне, пробуджуюче натхнення задля власних звершень. Майже все, що нас оточує створюють звичайні люди, як і ми самі, які навчилися нестандартному дубляжу нових ідей та розвинули у собі здатність до творчості.

Творчість сьогодні стосується не тільки представників культури, а й усіх сфер життя. Надзвичайно цінними стають працівники, здатні до пошуку креативних ідей, новаторської діяльності, здатності не боятися нового, усвідомлювати й сприймати творчі рішення. Саме завдяки креативним якостям людей ми можемо бачити всі вже звичні для нас речі, а ще пів століття назад сучасники Бернарда Девіда Садоу переконували його у безглузді ідеї валізи з колесами, однак зараз всі ми використовуємо аналоги його творіння, пакуючи багаж для подорожей. Існує стереотип, щодо представників творчих професій, начебто вони весь час знаходяться у вирії ідей, як звичайний для них стан, та це омана. Викладачі та студенти творчих закладів вищої освіти для досягнення еволюції творчих здібностей мають докладати багато спільних зусиль, адже стандартними методами неможливо пробудити нестандартне мислення.

Роботодавці все частіше вказують у своїх вимогах до працівників наявність «креативності», тому заклади вищої освіти мають відповідати запитам сучасного ринку праці та готувати випускників, які здатні швидко адаптуватися до мінливої

реальності та створювати якісно нові ідеї. Розвиток креативних здібностей має стати підґрунтям усіх програм художнього циклу дисциплін, задля максимального наближення студентів до умов, в яких їм згодом доведеться працювати, вирішуючи звичайні завдання унікальними способами та засобами.

Серед дебатів на тему розвитку креативності, відзначаємо примітку професора О. М. Скляренка [30], який наголошує на «м'якому» сприянні формування особи та умов для цього. Умовам формування креативних здібностей є приділяється неабияка увага у сучасних роботах, присвячених креативності.

Г.Ліндсей [20], К. Халл [20], Р. Томпсон [20] відзначаються у сучасності нахил до конформізму, що заважає прояву креативності, не тільки як недостатній розвиток зазначених здібностей, але й як особистісні якості.

Звернемо увагу на результати опитування студентів, наведені Е. П. Ільїним [7]: на думку респондентів, перешкоджають прояву творчого потенціалу, особливо в науковій діяльності, відсутність матеріальних засобів (36 % відповідей), незрозуміння з боку оточуючих (28 %), відсутність бажання (19 %), лінь (16 %).

Досить розгорнутий аналіз причин, які перешкоджають розвитку креативності надає доктор психологічних наук С. Д. Смірнов [7]. Він виокремлює: ліміт часу, повсякчасний стрес, тривожність, прагнення до швидкого пошуку рішень, проблеми мотивації, загострення уваги на єдиному способі рішення, невпевненість у своїх силах, страх, загострення цензури.

Проведений вище теоретичний аналіз наукових джерел за темою кваліфікаційної роботи виявив, що розробці сучасної методики розвитку креативного мислення майбутніх художників-педагогів, нажаль, присвячено недостатньо уваги. Саме це посприяло вибору теми дипломного проєкту: «Декоративне панно «Ворожіння» та методика розвитку креативності студентів закладів вищої освіти».

Мета дослідження – розробити та обґрунтувати методику розвитку креативності у студентів художніх закладів вищої освіти; створити авторське панно «Ворожіння».

Завдання дослідження:

- проаналізувати поняття креативності як психолого-педагогічної проблеми;
- проаналізувати творчий доробок митців за темою кваліфікаційної роботи та створити авторську композицію «Ворожіння»;
- систематизувати вітчизняний та іноземний досвід фахівців щодо розвитку креативного мислення;
- запропонувати сучасні ефективні методики розвитку креативності у студентів художніх закладів вищої освіти.

Об'єкт дослідження – навчання образотворчого мистецтва студентів закладів вищої освіти.

Предмет дослідження – методика розвитку креативності у студентів художніх закладів вищої освіти.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань дослідження використовуються такі теоретичні та емпіричні методи:

- аналітичний, для вивчення психолого-педагогічної, методичної та мистецтвознавчої літератури з досліджуваної проблеми;
- системно-структурний, для вивчення форм і методів розвитку креативності у закладах вищої освіти;
- систематизація, класифікація та узагальнення, як інструмент для визначення сутності та змісту розвитку креативних здібностей студентів у межах програми художньої вищої освіти;
- спостереження, для виявлення ефективності пропонованої авторської методики.

Наукова новизна одержаних результатів:

- уперше апробовано низку ефективних методів розвитку креативних здібностей у студентів художніх закладів вищої освіти;
- конкретизовано сутність поняття креативності, в психолого-педагогічному та мистецтвознавчому аспектах;
- систематизовано вітчизняні та іноземні методики розвитку креативного мислення.

- Набуло подальшого розвитку бачення формування креативності студентів закладів вищої освіти.

Практичне значення дослідження полягає у розробці рекомендацій щодо впровадження в практику закладів вищої освіти методичного інструментарію розвитку креативності, які можуть бути продуктивно використані з метою вдосконалення кваліфікації викладачів мистецьких дисциплін, процесу образотворчого навчання студентів вищих навчальних закладів, збагачення методичної складової художньо-педагогічної практики та художньо-естетичного розвитку молоді, а також професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

Матеріали репрезентовані у дослідженні були опубліковані в наукових статтях автора:

1. Чернявська А.О. Мета і зміст розвитку креативності студентів закладів вищої художньої освіти. *Збірник наукових праць з актуальних проблем економічних наук*: матеріали наук.-практ. конф. (м. Херсон, 4-5 грудня 2020 р.). Херсон: Видавництво «Молодий вчений», 2020. С. 126-130.

2. Чернявська А. Мета і зміст розвитку креативності студентів закладів вищої художньої освіти. *Науковий простір студента: пошуки і знахідки*: матеріали VIII Всеукр. наук.-практ. студ. інтернет-конф. (м. Київ, 24 березня 2021 р.). Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. С. 378–383.

Матеріали наукової роботи оприлюднено у виступі автора на таких науково-практичних конференціях:

- II Міжнародна науково-практична конференція «Педагогіка образотворчого мистецтва: традиції, сьогодення, перспективи», м. Київ, 15-16 квітня 2021 року.

РОЗДІЛ 1. КРЕАТИВНІСТЬ ЯК ПРОВІДНА ВЛАСТИВІСТЬ ОСОБИСТОСТІ

1.1 Креативність як психолого-педагогічна проблема

Природні основи креативного мислення відносно нещодавно стали предметом ґрунтовного вивчення науковців. Проте, вже зараз людство спостерігає результати такої зацікавленості: на Всесвітньому економічному форумі до 2020 року «креативність» займає провідне місце серед рейтингу найбажаніших якостей, які висувають роботодавці до майбутніх працівників поруч з критичним мисленням та навичками комплексного розв'язування проблем. Хоча ще п'ять років до цього, креативності як якості не було в жодному списку вимог [26].

Для того аби проводити ефективну політику щодо розвитку креативних компетентностей у студентів художніх закладів вищої освіти визначимо природу творчого мислення, проаналізуємо шлях від постановки звичайного завдання до знаходження нестандартного рішення. Щоб зрозуміти феномен, складові та механізм креативного мислення, поринемо в історію.

Видатний учений психолог Д. Сімпсон у 1922 році перший вживає термін «креативність», що пояснюється ним як людський потенціал, який дозволяє відмовитися від звичного способу мислення: без використання алгоритму, без традиційного, шаблонного, загальноприйнятого [8]. У процесі даного дослідження мети було знайдено безліч підходів, як до розуміння, так і до трактування поняття «креативність», «творчість», адже кожен вчений дивився на об'єкт вивчення зі своєї точки зору відповідно власної спеціалізації. Проте, питання вивчення креативності як характеристики особистості все ще займає думки науковців усього світу.

Проаналізуємо деякі основоположні ідеї, які важливо враховувати для повного розуміння значення креативності, як характеристики людського розуму. Після Д. Сімпсона багато науковців використовували поняття «креативності», але визначення було запропоновано тільки через двадцять років після першої його згадки, і зробив це відомий психолог Дж. Гілфорд. Науковець вважав креативність можливістю людини звільнитися від стандартизованих способів мислення; фундаментальним було відкриття Дж. Гілфорда двох типів мислення — конвергентного і дивергентного. Саме з відкриттям дивергентного типу мислення відбувся прорив у опрацюванні поняття креативності [5].

Дивергентне мислення за Дж. Гілфордом розуміється як мислення — котре направлено у різні напрямки, що характеризується не прямим розв’язанням задачі за відомими алгоритмами, а пошуком інших можливостей подолання задач, що своєю чергою призводять до неочікуваних результатів. Саме дивергентний тип мислення лежить в основі креативного процесу.

Дж. Гілфорд розрізняє шість параметрів креативності:

- 1) вміння встановлювати і розпізнавати проблему;
- 2) можливість створювати велику кількість ідей;
- 3) гнучкість як можливість відтворення розмаїття думок;
- 4) оригінальність як спроможність переосмислювати віддалені асоціації
можливість реагувати на ситуації не стандартними алгоритмами;
- 5) здатність покращити об’єкт, додаючи нові елементи;
- 6) вміння шукати розв’язання проблеми (аналіз і синтез)

Для нас є дуже важливим відкриття психолога Е. Торренса [18], що направив увесь свій науковий інтерес для вивчення поняття креативності, вчений визначає креативність як процес, і виділяє основні етапи творчого пошуку: сприйняття проблеми, пошук рішення, виникнення та формулювання та перевірку гіпотез, їх модифікацію та

отримання результату [18]. Також суттєвим його відкриттям є визначення основних характеристик креативності такі як: - легкість, гнучкість, оригінальність й точність [18]. Ми погоджуємось із думкою провідного психолога, що креативна компетентність складається з перерахованого набору якостей, що дозволяють нам зрозуміти як проявляються креативність і які навички необхідні для її розвитку.

Цікавою для нас є думка американського психолога Абрагама Маслоу [15], який стверджує, що креативність вроджена властивість для всіх. Неможливість відтворення оригінальних ідей деякими дорослими, можна пояснити втратою ними креативних здібностей у процесі навчання, взаємодії з іншими людьми, виховання, оточення. За науковцем, як тільки людину починають навчати, вона втрачає свій вроджений хист до творчості.

Важливим для нас є спостереження С. Стернберга [30], в якому автор зазначає, що людина не здатна проявляти креативні здібності, якщо вона не має більшості компонентів, які відповідають за творчий процес, а саме: мотивацію до творчої діяльності, творче середовище, розвинутий інтелект, уміння долати проблемні ситуації, азарт у підході до справ, вміння ризикувати тощо.

Навіть, не зважаючи на велику кількість досліджень щодо обраної нами теми на сьогодні не існує єдиного загальноприйнятого визначення поняття «креативність». Так, у словнику іноземних мов знаходимо походження цієї дефініції: від англійського слова «creative» - творчий; від латинського «creation (creationis)» – створення [12]. У педагогічному словнику ми знаходимо розширене поняття *креативності*, що визначається, як творчі здібності, що проявляються у різних сферах життя людини (мисленні, почуттях, спілкуванні, у деяких видах діяльності) і можуть характеризувати в цілому людину, окремі її

сторони, продукти діяльності, а також процес створення незвичайного [17, с.269].

Незважаючи на те, що у сучасній літературі поняття «творчість» та «креативність» зустрічаються як взаємозамінні, між ними не можна поставити знак рівності. На нашу думку, поняття творчості є більш всеосяжним, відповідно до діяльності представників творчих спеціальностей частіше застосовується поняття творчості. Проводячи власне дослідження, нами було зроблено висновки, що в основі процесу творчості лежить натхнення та здібності особистості. Креативність від творчості відрізняється наявністю певної мети для розв'язання якої і застосовують нестандартні ідеї.

Значний вклад у дослідження проблеми креативної особистості зробила О. Антонова [1], розглянувши креативність як ключовий та відносно незалежний чинник обдарованості. Більшість вчених вважають, що творчість не може бути універсальним поняттям. Вони розбивають його відповідно до сфер застосування (наукова творчість, художня творчість, технічна творчість та інші). Ми не поділяємо цю думку, адже є відомі приклади суміщення та перетворення творчих здібностей з однієї сфери діяльності на іншу.

Наприклад, Леонардо да Вінчі над своєю найбільш відомою картиною («Джоконда») працював протягом 13 років і відчував себе недостатньо обдарованим для створення чогось вартісного, та досліді у сфері оптики допомогли автору створити унікальний художній витвір, в якому він застосував свої відкриття в області фізики. З цього можна зробити висновок, що творчість варто розглядати як автономну здібність особистості, яку вона може застосовувати у різних сферах свого життя та діяльності.

Для нас є дуже важливою думка Адама Гранта [6] сучасного американського психолога, автора бестселера «Оригінали. Як нонконформісти рухають світ». Він проаналізував досвід великих оригіналів у різних сферах: науки, техніки, культури, мистецтва і виявив незвичайні звички тих, хто вміє мислити оригінально. Відповідно цим дослідженням виявлено, що люди, які можуть народжувати нові, оригінальні ідеї часто схильні не поспішати з виконанням творчої роботи. Люди які беруться за роботу одразу ж, як отримали завдання та ті хто виконує роботу в останній момент не відрізняються у своїх ідеях великою оригінальністю, бо у перших не має достатньо часу подумати над концепцією ідеї, а другі часто не встигають поглибитися до роздумів, та задовольняються стандартними ідеями, які лежать на поверхні [31]. Можна зробити висновок, що «оригінали» знаходяться десь посередині тому, що після отримання завдання вони обдумують його у фоновому режимі, навіть займаючись сторонніми справами відбувається відбір ідей, за допомогою яких можна реалізувати завдання.

Під час дослідження було виявлено, що сумніви в собі, як у творчій особистості, паралізують, заморожують та не дають рухатися далі, в противагу ж цьому, сумніви в ідеї дають нам можливість приміряти нове, шукати та розширювати свої горизонти. Шлях до оригінальності не проста річ, треба бути наполегливим у вирію творчого процесу [31]. Замість того, щоб визначитися вже після другого ескізу, необхідно докласти більше часу та сил на створення нових ескізів, адже часто варіанти надзвичайно стандартні.

Часом деякі художники створюють свої шедеври роками, аби ми зараз могли захоплюватись технікою і реалізацією ідеї закладеної у твір. Наприклад, для полотна «Явлення Христа народу» А. Іванов виконав

понад 600 етюдів, шукаючи кожну позу, рису, емоцію, типаж з неабиякою деталізацією [21].

Під час освоєння академічної бази образотворчого мистецтва важливо не забувати втілювати й власні творчі ідеї у життя. Часто, коли у художника-початківця є власна оригінальна ідея, він може навіть не спробувати втілити її у життя через страх осуду. Проте, важливо пам'ятати, що навіть у оригіналів бувають сотні невдалих ідей, вони також терплять багато невдач, проте це не заважає їм клопітно трудитися над створенням чогось дійсно особливого, що варте уваги.

Під час творчого процесу студенти-образотворці можуть стикатися з такими психологічними проблемами [16]:

1. «Я слабо підготовлений»
2. «Мої твори нікому не потрібні»
3. «Я неспроможний народжувати нові ідеї» [16 с.90-96].

Перший сумнів розвіяти можна досить простим способом, збільшувати багаж творчих напрацювань і з часом техніка виконання буде покращуватись. Усі успішні у своїй сфері люди: спортсмени, музиканти, науковці мали багато тисяч годин тренувань; писати, малювати, створювати дизайн – це все навички, а не просто талант, тому що досягти успіху у будь-якій сфері можна тільки, якщо прикласти багато зусиль.

Щодо другого сумніву – зазвичай проблема, особливо молодих художників, полягає не в тому, що ніхто не розуміє задум їх твору, а в тому, що ніхто не може побачити шлях до нього. Треба не боятися демонструвати свої полотна, пояснювати глядачеві власний задум (на виставках, в інтернет просторі тощо), популяризувати себе самостійно чи з допомогою кураторів художніх галерей. І згодом поціновувачі знайдуться.

Роз'яснення боротьби з третім сумнівом «Я неспроможний народжувати нові ідеї» описано у методичній частині роботи, де на думку

автора [16] найкращі ідеї приходять під час творчого процесу, більшість практичних спроб ні до чого не ведуть, не кожен ескіз, замальовка призводять до масштабного полотна, або проєкту, але кожен з них слугує цеглиною у фундаменті креативної особистості. Зазвичай проблема, особливо молодих художників, полягає не в тому, що ніхто не розуміє задум їх твору, а в тому, що ніхто не може побачити шлях до нього.

За образне мислення у нашому мозку відповідає права півкуля, тоді, відповідно за логічне – ліва. Логічна частина нашого мозку оперує поняттями, - чітко та послідовно, вона слідує за порядком речей і підкидає нам стандартні уявлення про явища, які нас оточують, наприклад, зима – це холод, сніг, крига, білий колір, все несвідоме у такій системі сприймається з побоюванням, тоді як образна – права півкуля радіє як дитина усьому новому[9]. Основне завдання викладачів і студентів творчих спеціальностей навчитися пробуджувати саме праву півкулю мозку. «Чому найкращі ідеї приходять саме тоді коли я приймаю душ?» [9 с.51]- таким питанням задавався А. Ейнштейн. Дослідження мозку показали, що для пробудження творчої частини мозку і також її відпочинку, необхідно займатися буденними справами, наприклад, приймати душ, кермувати, куварити чи грати у відео-ігри. Стівен Спілберг [9] стверджував: що кращі свої ідеї він отримав, знаходячись у машині, саме маневруючи у потоці, він занурюється у світ образів.

Підводячи підсумок, ми розуміємо, що після відкриття Д. Сімпсоном поняття «креативність» сотні науковців із усіх сфер працювали над осмисленням та вивченням цього феномену, не відставали також й художники. Дискусії проводяться й до тепер.

1.2 Аналіз мистецьких аналогів та джерел

За народними повір'ями ворожіння особливо правдиві напередодні зимових свят - від святвечора (6 січня) до Водохреща (19 січня)

У західноєвропейському мистецтві ворожки з'явилися у XVII столітті, практично відразу після виникнення жанрового живопису. Своїх «Ворожок» написали такі визнані майстри епохи бароко, як Караваджо (1594) (рис. 1.2.1) і Жорж де Латур (між 1630 і 1639) (рис. 1.2.2).

Коли наприкінці XVIII — на початку XIX століття жанровий живопис почав розвиватися в Російській імперії, тема ворожіння проникла і до нас. Ранішні картини цей сюжет багато запозичували у європейських зразків. Так, живописець Василь Шебуєв, який навчався в Римі, явно цитує у своєму «Автопортреті з ворожкою» ті полотна, які він бачив у Європі (рис. 1.2.3)

У першій третині XIX століття наше мистецтво — йдеться і про літературу — займається активною адаптацією на рідному ґрунті іноземних прийомів. Наприклад, Василь Жуковський і перекладає казки братів Грімм, і творить на їх основі свої «народні». Баладу Готфріда Бюргера року про дівчину Ленору, яка ворожила на нареченого, Жуковський переклав у 1813 році. Героїня змінює національність та ім'я, антураж перетворюється з німецького на слов'янський. Твір мав колосальний успіх. Романтична, містична атмосфера ворожіння хрещенським вечором, створена поетом, надихнула і художників — тим більше, що Світлана була описана як красуня. Ефект був такий сильний, що ілюстрація до Жуковського стала, мабуть, єдиною картиною на народну тему Карла Брюллова (рис. 1.2.4).

За милування народним побутом у вітчизняному мистецтві на той час відповідав Олексій Венеціанов, автор незліченних зображень селян за роботою та відпочинком. Вважати ці картини жанровими важко: дуже багато у яких романтизму і поетичності. Але, на відміну європейських художників, Венеціанів не відчував у селянському гаданні ні алегоричності, ні містики. Для нього це знайома повсякденність - він сам жив у селі, а пізніше відкрив школу живопису, куди охоче брав і кріпаків. Його "Ворожіння на картах"(рис. 1.2.5) зображує двох дівчат, і карти для них - атрибут, а не натяк на душевну драму. Тим самим шляхом побутопису йдуть інші «селянські» художники 1-ї

половини XIX століття. Єгор Солнцев пише сценку про святкове ворожіння за допомогою курки (доля ворожого залежить від того, чи підійде птах до тарілки з грошима, або до дзеркала тощо) (рис. 1.2.6).

У 2-й половині XIX століття знань про минуле країни та її звичаї стає більше. Картини про ворожіння обростають деталями, почерпнутими з книжок та етнографічних спостережень. Інтерес до регіональних традицій відображається і в мистецтві, з'являється багато картин з національним колоритом, у тому числі і про гадання. Українок за ворожінням зображують киянин Микола Пимоненко(рис. 1.2.7) та Іван Соколов(рис. 1.2.8), який влаштувався на Харківщині. Виходець із польських дворян Генріх Семирадський присвячує роботу ворожбі в Андріїв день (13 грудня), причому в цьому досить салонному творі живописець використовує стандартні штампи: тут вам і драматична світлотінь, і скручена стара, і ніжні діви — причому знову контрастні, одна в декольте. інша у вишиванці, тобто панночка і служниця(рис. 1.2.9). А Костянтин Маковський за колоритними деталями вирушає в глибину століть — його картина про ворожіння за допомогою тієї ж курки зображує явно допетровський час.

На рубежі XIX–XX століть народна тема мистецтво набуває сильного відтінку історизму, тобто «православ'я, самодержавства і народності». Виняток — модерн у «російському стилі», який творили Іван Білібін, Олена Поленова та інші художники кола Абрамцева та Талашкіно, але там ворожіннями не цікавилися. Натомість не забувають про цей звичай символісти та інші, які захоплювалися зіткненням двох світів — реального та потойбічного, а також соціалістичний реалізм, хоч і прихильний до селянської теми, забобони відкидає, тому у XX столітті у розвитку сюжету настає пауза.

Під кінець століття стає вільніше: радянські майстри, які заново відкривають для себе історію, ніби повертаються в XIX століття, слідуючи згаданому вище «історичному» підходу Костянтина Маковського. І лише Костянтин Васильєв, спірний, але самобутній, у своєму «Ворожінні»(рис.

1.2.10) більше цікавиться потойбічним, тому його дівчина зі свічкою майже так само загадкова, як і брюлівська «Світлана».

Напрочуд гарна жанрова картина Миколи Пимоненка «Святкове ворожіння»(рис. 1.2.7). На картині зображені подруги, які близько одні до одної схилилися при свічці для ворожіння на Святках. Ворожили молоді дівчата зазвичай на нареченого. Адже дівчатам дуже хотілося якнайшвидше одружитися. У народі є багато методів ворожіння, однак зображене вважається найвірніше. Наливалось у чашку трохи води, запалювалась свічка, і накопувався у воду віск, застигаючи пляма віддає тінь, саме у ній й намагаються впізнати обличчя коханого. Ось саме за розглядами митець і малює дівчат. Встревожені та веселі вдивляються вони у тінь, що походить від свічки – раптом впізнають щось знайоме. Але найцікавіше, що такі святкові ворожіння збувалися майже за рік. Ось тому і красуні одягнені урочисто. Заведено, що дівчата зустрічалися в одній із хаті та ворожили без хлопців. Одразу після ворожіння починалися піснеспіви, але теж не просто так – хтось прядь пряжу, хтось щось вишивав або сідали за ткацтво. Зазвичай, розтоплювався самовар, і починалося дівоче чаювання.

1.3 Творча робота над авторським панно «Ворожіння»

Декоративне малювання глибоко походить від народної творчості. Саме скриня українського народного надбання і сфокусувала увагу на пошуку теми серед рідного етносу.

Цікаво було підняти питання народного характеру. Широко розвинене українське мистецтво: образотворчість, казки, пісні та фольклор дали різнобарв'я усього народного надбання.

В результаті дебатів та обговорення було вирішено брати за основу практичної роботи Різдвяні обряди.

Щоб зрозуміти склад та суть календарних обрядів, необхідно усвідомити характер світогляду наших предків. Відповідно до нього світ, що оточував людей, ділився на дві половини: в одній жили вони самі (це був світ живих), в іншій – божественні істоти та померлі родичі (світ мертвих). Від останніх, згідно з повір'ями, залежала доля, матеріальний і духовний добробут кожної людини. Інший (надприродний) світ міг бути не тільки доброзичливим, а й небезпечним (особливо якщо стосовно нього людина допускала порушення разів і назавжди встановлених правил поведінки, наприклад, не приносила в належний термін жертв). З метою убезпечити себе та налагодити добрі, «ділові» відносини з могутніми мешканцями потойбічного світу і було створено багато обрядів, у тому числі які стосуються календарного циклу.

Не випадково тому протягом двох зимових святкових тижнів відбувалося безліч обрядів, головними з яких були обхід дворів зі співом вітальних пісень, в яких господарям хотілося всіляке благополуччя на весь рік, що наступає (колядування), і ворожіння. Ворожили переважно у другий тиждень святка (з Нового року до Хрещення), у так звані страшні вечори (відповідно перший тиждень святка іменувався «святими вечорами»). Місце ворожіння було сакральним: гадаючі розташовувалися там, де гіпотетично і проходила міфологічна межа між своїм і чужим світами (нерідко вона збігалася з реальними просторовими кордонами) – біля пічного жердини, вікна, порога, підпілля, воріт, у лазні, на перехресті доріг. Чим далі від хати, захищеної божественною силою ікон, відбувався обряд, тим небезпечніше ставало ворожіння і тим більше обережних магічних предметів і дій воно включало. Сакральним був і час ворожіння – пізно вночі, ближче до півночі. Після дванадцятої гадати не рекомендувалося, бо ніч повертала на день, а нечиста сила, як відомо, боїться денного світла та крику півня. Важливою умовою при здійсненні ворожих обрядів була непарна кількість учасників (інакше замість відсутньої людини брали ложку).

Ескізний пошук декоративного панно «Ворожіння» мав безліч варіацій. Проте головний задум був незмінний. Велика увага у створенні композиції віддавалася символічному змісту.

Символи, знаки, прикмети – являють собою сприйняття святу української людини і активно застосовуються як у народному мистецтві, так і широко направленої художній мову зарубіжжя.

Велику роль у передачі задуму на полотні відіграють кольори, які окрім психологічного впливу на глядача, також мають і символічне значення.

Білий колір, що є основним в одязі дівчини, символізує чистоту та непорочність.

Синій – основний колір неба, символізує недосяжність таємниці та глибину відвертості.

Червоний колір, що являю собою локальний колір квітки, відображає царювання, владу та могутність.

Зелений колір за символікою розповідає нам про вічне життя та близькість до духів.

Для відтворення цікавого задуму та важливої ідеї у живописній декоративній композиції необхідна емоційна художня мова. Влучність підібраних засобів виразності допомагає побудувати композицію, створюючи ієрархію та підпорядковуючи допоміжне, другорядне. Така структурована робота допомагає залишити необхідне та як найкраще виділити основний об'єкт.

Робота над декоративною композицією почалася згідно методичних рекомендацій:

- лінійні ескізи пошукового характеру для відтворення задуму;
- узагальнення форм та спрощення конструкцій;
- тональне вирішення об'єктів композиції для її гармонізації;
- пошук кольорової гами для передачі необхідного меседжу глядачеві;
- нанесення лінійного зображення на полотно;
- робота локальних кольорів та тонових відношень;

- колірне насичення картини, узагальнення форм;
- завершення, декорування необхідних об'єктів композиції.

На першому етапі розглядалися пошукові ескізи, виокремлювалися головні герої композиції, вирішувалися величини та їх співвідношення, також велика увага була приділена форматуванню композиції. Формат був обраний подовженої прямокутної форми(рис. 1.3.12).

У другому вирішувалось узагальнення форм та характерне для декоративного малювання художнє перетворення конструкцій. Малюнок узагальнювався(рис. 1.3.13).

Наступною дією було чітке тональне зображення та створювалася гармонія композиційних рішень. Підпорядкованість предметів за тоном дала можливість переходу до кольорового пошуку(рис. 1.3.14).

Екватором було відтворення затвердженого ескізу кольоровими плямами. Характер кожного з кольорів та їх взаємодія були детально продумані, аби якнайкраще передати художній задум(рис. 1.3.15).

П'ятий етап здався найскладнішим. Перенесення зображення на великий формат потребувало опорних ліній для точного перенесення малюнку. Було перевірено підрядність розмірів та точних форм. Графічна робота на полотні потребувала використання художнього вугілля, що полегшує роботу нанесення малюнку(рис. 1.3.16).

Далі активно почалася робота в кольором. Одночасне забарвлення усієї площини локальними кольорами об'єктів на відчуття сформованості та проміжного аналізу тонових відношень(рис. 1.3.17).

Передостаннім етапом було збагачення картинної площини кольором, пошук відтінків для посилення художньої виразності. Увага приділялася збереженню форм та запобіганню дроблення частин композиції(рис. 1.3.18).

Завершальний етап потребував концентрації та творчої бадьорості. Підвищення виражальної активності об'єктів на композиції вимагало точності та уважності. Допоміжні лінії точки та плями були детально продумані та затверджені(рис. 1.3.19).

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ ХУДОЖНИКІВ-ПЕДАГОГІВ

2.1. Мета і зміст розвитку креативності студентів художніх закладів вищої освіти

У попередньому розділі було досліджено, що креативність, як феномен не так давно відкрили й почали вивчати. Проте розвиток креативності, як однією з ключових компетентностей на початку 21 сторіччя декларують усі передові заклади вищої освіти. Концепція розвитку креативності у студентів закладена, як одна зі складових Болонського процесу [20]. 2005 рік для України стає знаковим, міністр освіти Станіслав Ніколаєнко у Бергені підписує Болонську декларацію [3]. Це стає початком зміни освітніх програм й інших перетворень у вищій освіті України.

Як казав Річард Флорида, «шлях до креативності лежить через реалізацію трьох «Т»: технологія, талант і толерантність. Відповідно до цього припущення, заклади вищої освіти – основні центри розвитку креативної молоді у країні» [22, с.48].

Університети усіх часів були притулком для інтелегентних, талановитих та прогресивних людей. Сьогодні ж, заклади освіти мають збирати біля себе викладачів та студентів, які б разом розвивалися та займалися генеруванням нових ідей. Згідно з Лісабонською декларацією про європейські університети[14], яка була підтримана й Україною у 2010 році, основна мета якої – удосконалення та створення нових університетів Європи, реорганізація змісту освіти, який би сприяв розвитку атмосфери творчості та інновацій.

Як зазнає С. Дімітрова-Бурлаєнко щодо нових вимог до підготовки студентів закладів вищої освіти, які висуває сучасність, то вони полягають у

набутті молоддю не лише виключно спеціальних професійних знань, які є недостатніми для майбутнього конкурентоспроможного фахівця, а необхідністю розвивати у випускника такі здібності особистості, що найбільшою мірою розкривають її індивідуальність і творчий потенціал. Провідною метою сучасної вищої професійної освіти стає підготовка компетентного, кваліфікованого спеціаліста, який може не тільки застосовувати на практиці знання, уміння й навички, а й вміє приймати оригінальні та нестандартні рішення в непередбачуваних ситуаціях, що виникають під час роботи, у професійній діяльності» [7. с. 60].

Метою формування креативності визначаємо необхідність розвинути творчі здібності студента, що характеризувалися б готовністю та спроможністю створювати принципово нові ідеї, вмінню критично ставитися до продуктів своєї діяльності, не зупинятися на традиціях та прийнятих схемах мислення для розв'язання нестандартних задач.

Змістом розвитку креативності у студентів:

- розвиток творчого мислення у студентів завдяки інноваційним методикам;
- розвиток творчого потенціалу у студентів, через виконання креативних вправ;
- розвинення навичок керування творчим процесом, незалежно від натхнення;
- звільнення від творчих забобонів і бар'єрів, які заважають породжувати нові, нестандартні ідеї.

Під час роботи було проаналізовано навчальні програми ЗВО, з художньо-педагогічної спеціалізації естетичного циклу: рисунок, живопис, скульптура, композицій, колористика, художнє конструювання, художньо-прикладна графіка, декоративно-прикладне мистецтво. Навіть предмети з академічною, вивіреною програмою, як рисунок і живопис, мають завдання на виконання яких необхідне стимулювання творчого мислення. Наприклад,

завдання для самостійного опрацювання з вище згаданих дисциплін мають чіткі вимоги до виконання поставленої задачі, але спосіб виконання залишається на розсуд студента. Під час малювання домашніх натюрмортів, на 1-2 курсах, ми можемо запропонувати студентам використовувати незвичний натурний матеріал, предмети, які художники зазвичай не малюють, і у майбутньому це дозволить студентам покращити свої вміння виставляти цікаві «привабливі» натюрморти вже під час професійної роботи з дітьми.

Такі навчальні дисципліни, як композиція, колористика, декоративно-прикладне мистецтво, художнє конструювання мають на меті розвиток специфічних навичок та прояву креативності у студентів. Наприклад, завдання з художньо-прикладної графіки по ілюструванню книжок, під час виконання якого студент дізнається архітектоніку книги, а потім працює над матеріалом для ілюстрування і розробляє власну концепцію оформлення книги: створює усі елементи, кольорове рішення, підбирає матеріали за допомогою яких буде реалізовано цей проєкт.

Ми вважаємо, щоб успішно справляти з такими завданнями необхідно володіти методами, які допоможуть не впасти у творчу депресію, або кризу творчої думки, а дозволять нестандартно підійти до виконання свого проєкту. Як висновок, предмети образотворчого циклу мають на меті розвиток професійних навичок у перелік яких входить і креативність. Розвиток креативності у студентів необхідна складова навчання і самоосвіти студента, це допоможе розвинути творчі та професійні навички, які можливо буде використовувати у різних сферах життя зокрема у професійній діяльності.

2.2 Методики формування креативного мислення у студентів художніх закладів вищої освіти

Розвиток креативності можливий тільки при систематичному виконанні вправ і завдань. Зараз існує безліч методів розвитку креативності.

Проаналізувавши праці сучасних художників-ілюстраторів: Джулії Кемерон, Остіна Клеона, Наталі Ратковськи, Крістофа Німана, Яни Франк та інших можна уявно поділити усі наявні методи розвитку креативності на дві групи. Перша група методів – ті, які існують для розвитку загальної креативності, друга група допомагає вирішенню конкретних завдань. Важливим є ознайомлення, як з першою, так і з другою групою методів.

Джулія Кемерон у своїй праці «Шлях художника» [8] описує методи, які допоможуть розвинути загальний рівень творчості. Це «*вранішні сторінки*» та «*творчі побачення*». Вранішні сторінки – це потік свідомості, три аркуші рукописного тексту, який ви пишете кожен ранок, навіть якщо не знаєте що описувати. Ці тренування не мають нічого спільного з мистецтвом, але це допомагає нашому творчому відродженню. Всі накоплені емоції: здивування, розпачу, злості – все це заважає нам творити. Вранішні сторінки не засіб, а рутинний інструмент, ґрунт який допомагає звільнитись від зайвих думок і емоцій, внутрішніх комплексів, які заважають нам творити. Треба запам'ятати, що не варто нікому показувати свої «вранішні сторінки», та й самому не варто їх перечитувати принаймні 2 місяці, треба просто спробувати і результат не забариться, так стверджує Джулія Кемерон.

Треба навчитись прислуховуватись до своїх внутрішніх бажань. Сучасний американський фізик Фритель Капра [8, с.48] казав: «Під час розслаблення, після розумової концентрації нами починає правити інтуїція, за допомогою якої можна зробити незвичайні відкриття, які приносять багато радості». Після «*творчих побачень*» ми поповнюємо свою внутрішню бібліотеку образів, з якої потім будемо черпати натхнення. Мистецтво – це система образів, щоб щось створити ми повинні мати великий багаж побаченого. Наш творчий досвід схожий на «ставок», у якому розводять форель. Як художники, ми маємо завжди слідкувати за функціонуванням своєї внутрішньої «екосистеми», треба пам'ятати, що активна творча робота виснажує наші «запаси», та в один момент нам може забракнути ідей, тому

треба навчитись підпитувати себе самотійно. Знавці говорять: «Задля того, аби навчитись творити мистецтво необхідно навчитись серед нього жити. Мова художника – чуттєва, сповнена особистих переживань. Займаючись мистецтвом ми поринаємо у власну бібліотеку черпаємо звідти образи. Ці прості завдання з пробудження своєї правої (творчої) півкулі рекомендуємо виконувати всім, як студентам, так і викладачам на постійній основі та вже самотійно оцінити результат» [9, с.10].

«Творчі побачення» – це прекрасна практика, подібну, та все ж відмінну методику розвитку творчого мислення пропонує Остін Клеон [9, 10], автор бестселерів - *«Кради, як митець, креативні фішки про які тобі ніхто не розповість»*, *«Дай жару. 10 кроків до креативної майстерності»*. Остін Клеон у своїх книгах пропонує не просто надихатись, а збирати свою фактичну бібліотеку з робіт інших творців, для того, щоб потім просто синтезувати, перероблювати чужі ідеї, таким чином отримувати нові креативні твори. Ви можете зберігати картини, цитати, ілюстрації, дизайн, який вам сподобався використовуючи сучасні сервіси для цього: Пінтерест, Інстаграм та інші. Створюючи свою «музейну колекцію» до якої легко звернутись у будь яку хвилину за допомогою смартфона. Також не слід нехтувати і веденням скетчбуку. Скетчбук - це записна книжка кожного художника, зазвичай невеликого формату, який легко носити з собою для ілюструвань швидких замальовок своїх вражень та ідей. Також можна створювати тематичні художні зошити, які можуть бути натхненням для виконання окремих завдань. Темами для ведення скетчбуків можуть бути, як щоденний клопіт, так і мода, фільми, подорожі.

Чудовий спосіб освіжити процес генерування ідей — вийти надвір. Зміна середовища може вас відволікти від поточного проекту, що є досить корисно, а також може наштовхнути на нові напрями, якими можна розв'язати творче завдання. У книзі Джека Фостера *«Звідки беруться ідеї»* [22] сказано: *«Розважайтеся, навчіться знову мислити як дитина, відкрийте серце новим*

можливостям» [22, с. 105]. Досягнути цього можливо використовуючи *метод дрейфу*— «це рух у певному середовищі без чіткого бачення мети. Мета залежить тільки від вашої допитливості та середовища» [12 с. 125]. Запровадив термін «derive» Гі Дебор. Завдання методу допомогти нам здобути новий досвід і здійснити відкриття. Кожен день ми рухаємося звичними маршрутами та вже не звертаємо уваги на оточуюче середовище, ми не прислухаємось до навколишнього світу, а дарма. Дрейфуючи ми помічаємо багато деталей у людях, спостерігаємо за їх взаємодією, адже спрацьовує елементарна допитливість, та навіть інстинкт самозбереження. Можна скористатися різними прийомами, щоби потрапити туди, куди ми не пішли б самохіть: наприклад, підкинути монетку й залежно від випадку повернути ліворуч чи праворуч, або ж вибрати предмет чи колір, за яким ви підете, коли натрапите,— наприклад: кована огорожа на балконі тощо.

Відсутність креативного мислення у студентів часто пов'язана з великою кількістю утисків і забобонів, які вони набувають від час навчання. Академічна база безперечно необхідна і дуже важлива, та під час виконання творчих завдань треба дозволяти студентам використовувати різні матеріали, формати, комбінування технік і прийомів, користуватись різними не характерними для художників приладдями для створення творчих робіт. Наприклад один з найбільш відомих та затребуваних художників-ілюстраторів з Америки Мелу Одому в своїх ілюстраціях використовує лекала [18], що є яскравим прикладом, можливостей використання різних незвичних матеріалів у роботі.

Для нас є важливим *метод паралельного мислення*, розроблений Едвардом де Боно, один з аспектів якого - ставити під сумнів будь-яку загальноприйняту точку зору. Наприклад, стіл у поїзді має тільки одну ніжку, коли загальноприйнятим є стіл з чотирма ніжками, втім від цих наших стереотипних знань про речі стіл у поїзді не перестає бути столом. Ціллю Едварда де Боно є втлумачити, що немає нічого недоторканного і будь-який

погляд на речі є тільки одним з більшості можливих [26, 27]. З цього можна зробити висновок: для студентів-художників при виконанні творчих завдань важливо не обмежуватись однією двома замальовками, необхідно намагатись шукати якомога більше рішень, переглядати багато аналогів на задану тему, тільки тоді можна розраховувати на свіжі ідеї і цікаві рішення.

Едвард де Боно винайшов — *«Шість капелюхів мислення»*. Ця техніка дає змогу підійти до проблеми з різних боків [12]. Його методика допомагає зосередитися і генерувати ідеї цілеспрямовано, за конкретною схемою. Шість метафоричних «капелюхів» зображено різними кольорами, кожен з яких позначає відмінний процес мислення. Можливо застосовувати ці процеси послідовно, щоб отримати повне уявлення про предмет, або вибірково, щоб змінити курс мислення» [12, с.87]. Капелюхи представляють такі поняття:

- Білий капелюх: інформація; усе що вам треба знати про предмет.
- Зелений капелюх: творчість, дослідження та провокація — тут ви пропонуєте творчі ідеї чи робите припущення й дивитеся, куди це може вас привести.
- Червоний капелюх: подумайте про свої емоції або несвідому реакцію на предмет; вона не спирається ні на що таке, що можна легко пояснити.
- Жовтий капелюх: позитивні риси; його можна застосовувати або змінити напрям розмови, якщо люди реагують негативно.
- Чорний капелюх: «адвокат диявола» — шукайте потенційні проблеми в своєму рішенні та спробуйте визначити можливі недоліки.
- Блакитний капелюх: контроль, що забезпечить ухвалення рішень та їх неухильне виконання [12].

Звикнувши шукати варіанти та можливості відтворення ідей, вже неможливо зупинитися на першому враженні, яке прийшло у голову.

Досить дієвим є метод «осмисленого малювання» під час виконання творчих завдань. Перед тим, як виконувати поставлене завдання необхідно чітко сформулювати ціль своєї роботи. Для деяких студентів творчі завдання стають складними тільки через те, що вони не виділяють для себе ідею, яку вони хочуть передати, не мають свого відношення (емоційного досвіду) пов'язаного з завданням. Коли ставиться чітка мета, тоді стає легше продумати основні етапи виконання завдання. Під час створення будь-якої творчої роботи треба ставити до себе велику кількість запитань, наприклад:

- Що є основною ідеєю роботи, які думки ми хочемо передати своєю роботою?
- У якому місці та часі відбувається дія у роботі?
- Як можна відобразити це місце і дію?
- Як не перевантажити роботу великою кількістю деталей?
- Які візуальні цитати можливо використати у роботі?

Активний метод пошуку ідей для виконання складного творчого завдання називається «пінг-понг». У назві закладена аналогія на гру, у якій, м'яч передається від одного учасника до другого поки хтось не загубить подачу [18]. По такій самій схемі працює «пінг-понг» як методика пошуку творчого рішення. Цей метод є одним із різновидів мозкового штурму, при якому всі хто обговорюють свої ідеї висказують їх у великій кількості, навіть незвичайні та кумедні, але роблять це не стихійно, а передававши один одному уявну естафетну паличку від ведучого до наступного учасника. Замість м'яча-асоціації до поставленого питання, продовження думок, розвиток теми. Коли, хтось втрачає свою «подачу», інші аналізують, чому «хід гравця» був втрачений, та за допомогою яких ідей можна продовжити гру. Зазвичай художник працює наодинці, та суть цього методу не втрачається, починати грати в такий «пінг-понг» можливо і наодинці. Щоб не втратити всі придумані асоціації, описи, у верхній частині аркуша треба написати предмет, основне поняття, яке необхідно висвітлити у роботі, і вже далі від нього будувати

список ідей пов'язаних з втіленням образу. Якщо після виконання такої роботи рішення не знайдено, до вирішення цього завдання можливо підключили друзів, колег, родичів.

Не менш ефективною методикою для студентів-художників можуть стати *морфологічні матриці* [18]. Зазвичай, морфологічний аналіз як метод системного підходу до вирішення проблеми використовується у винахідництві. Художникам цей метод стане в нагоді під час виконання ілюстрацій, в яких дуже важливим є лаконічне рішення, мінімалізм, символіка. Суть метода полягає у створенні таблиці, в якій по вертикалі вказують параметри пошуку, по горизонталі розшифровують види цих параметрів (більш детально їх розшифровують). У якості основних параметрів можна визначити такі основні:

- формат;
- кольорове рішення;
- символи, які описують дану проблему;
- символи, за допомогою яких можна представити складові частини зображення.

Метод *морфологічних матриць* вважається класичним у підході до вирішення творчих завдань, який дозволяє у короткі строки осмислити та проаналізувати будь-яку творчу задачу.

Наступним методом створення незвичних творчих рішень виступає комбінування. Мета комбінування – зв'язати незвичайним методом елементи малюнка, таким чином, щоб підкреслити або підсилити основну думку роботи. Зв'язати елементи або образи так, щоби вони склались у вдалу метафору. Якщо було обрано метод комбінування треба чітко, для себе, уявляти, які саме елементи можуть найбільш вдало передати задумку, якщо їх порівняти один з одним [18]. Поєднувати та порівнювати можливо різні предмети, реальні та уявні, живі і неживі, і чим далі один від одного знаходяться поєднувані об'єкти, тим цікавішою може стати майбутня робота. Вибираючи метод

комбінування, перше, формулюємо суть зображувальної картини (скульптури, виробу, тощо). Постійне використання методу *комбінування*, скоріше за все призведе до незвичайного творчого рефлексу: метафори будуть народжуватись тільки при одному погляді на різні речі, на перший погляд не пов'язані один з одним.

Цікавим рішенням для студентів-образотворців може стати використання методу *переліка питань* Алекса Озборна. Автор методики мозкового штурму, яка стала активно користуватись в одному з найбільш впливових дизайнерських агентств світу. Філософія автора полягає у переконанні, що все найкраще вже було придумано до нас, і цікавими нам здаються переформатовані старі ідеї [28]. Хочемо наголосити на чотирьох правилах Алекса Озборна для пошуку нових ідей:

1. «Не критикуй на початкових етапах!
2. Чим більше ідей, тим краще!
3. Доповнюй та покращуй вже існуючі рішення!
4. Чим надзвичайніша ідея, тим краще!» [18, с. 141]

Ціль методики питань по Алексу Озборну постає у розгляді вже існуючих рішень, та створення нового шляхом перегрупування окремих елементів роботи. Прикладом використання цього методу можуть стати відомі пародії на твори старих майстрів, де змінюючи деякі елементи картин автори досягали комічного ефекту. Алгоритм роботи над твором по цій методиці виглядає так:

1. Виявити ціль майбутньої роботи(чого ми прагнемо досягнути, яке враження робота має справляти на глядачів)
2. Пошук прототипів, перегляд всього вже створеного на задану тему. Варто зазначити, що всі знайдені прототипи не можна використовувати як плагіат, ваша робота має виглядати, як візуальна цитата.

3. Далі можна працювати з вже знайденими роботами за допомогою таких чотирьох блоків питань самому собі [18]:

- Що можливо змінити у віднайдених рішеннях? Які окремі елементи варто змінити у пропорціях, або розмірах? Чи можливо зробити їх ширше або вище, менше або більше, довше або коротше та інші.
- Як можливо перегрупувати об'єкти вже існуючого рішення, щоб досягти нового сенсу? Наприклад, поставити вверх ногами, змінити місцями елементи, викривити перспективу, подивитись на роботу чужим поглядом інше.
- Які елементи можна видозмінити так, щоб робота не випала з загального концепту?
- Як можливо змінити структуру зображувальних об'єктів? Наприклад, змінити матеріал окремих елементів, змінити характерну для твору кольорову гаму тощо.

Відповіді на ці питання необхідно схематично замальовувати, переходячи від одного питання до іншого, перебираючи безліч ідей народиться ваше унікальне, оригінальне рішення.

Використання *методу комбінацій*, описаного Маріо Прікеном [18] дозволяє створювати велику кількість ідей. Та сам метод не досконалий, він не дає якихось готових рішень, може тільки стати каталізатором, під час пошуку нових рішень. Метод заставляє мислити різноманітно, що гарантує появу свіжого погляду на звичні речі. Комбінуючи різні матеріали можна помітити нові якості будь-якого предмета. Ось алгоритм дій який можна використовувати застосовуючи прийом комбінування:

- формулювання цілі;

- підбір візуального супроводу(референсів), важливим під час підбору референсів є те, що вони не мають жодним чином прямо вказувати на задану тему;
- аналіз підібраних прототипів
- зіставлення викликаних асоціацій з сформульованою ціллю роботи, їх «випадкове» комбінування [18].

Використовуючи методику випадкових комбінацій можна досягти творчого відродження, адже саме під час роботи даним методом художник більше думає над тим що створити, підбирає багатий асоціативний ряд, не затримуючись на очевидному, що впливає після отримання тематики майбутньої роботи. Процес роботи відповідним методом досить кропіткий, але як варіант створення незвичних графічних комбінацій досить ефективний.

Ще один метод, який часто використовується у рекламі «*метод антонімів*». «Антоніми — пари слів з протилежним значенням» [4 с. 35]. Він полягає у зображенні двох протилежних станів, наприклад молодого і старого, солодкого і кислого, теплого і холодного тощо. Зазвичай, з використанням цього методу легко пояснити деякі абстрактні поняття. У образотворчому мистецтві такий прийом називають контрастом. Метод смислових контрастів і називається «*методом антонімів*». Таким методом легко вирішити майже будь-яку проблему, з якою стикаються художники-ілюстратори, особливо коли мова йде про журнальне або книжкове зображення. Задача ускладнюється тільки тоді, коли необхідно порівнювати не протилежні, а подібні якості.

Цікавий і незвичний метод називається «*риб'яча луска*». Сенс методу полягає у повторенні однакових елементів, які мають підсилити зміст зображуваного, що дозволить збільшити вплив твору на глядача. Ідея методу — повторення окремих елементів взята з модерністської поезії заснованої в 1916 році, яка називалась «звуковою поезією», коли складався такий твір тільки на ефекті від почутих при її читанні звуків, що створювало ілюзію особливого емоційного сприймання традиційної лірики [26]. У

образотворчому мистецтві для того щоб загострити увагу глядача на окремому предметі чи явищі, достатньо повторити його багато разів у творі.

Інколи, для того щоб показати у роботі дію, хід думок героїв, зобразити яскравий душевний стан, привернути увагу глядача до циклічності ситуації, можна застосовувати цікавий, схожий на перераховування, «коміксний метод зображення». Для цього у роботі слід застосовувати схему зображення, як у коміксах, перераховуючи по черзі схожі елементи для підсилення свого творчого задуму. Наприклад, для того, щоб зобразити очікування, яке виснажує — варто просто перераховувати у своєму творі об'єкти, які бачить герой перед собою у процесі очікування, так ми змусимо глядача відчувати на собі те, що переживає головний персонаж твору. Так глядач згадає свій досвід очікування, перенесе свої власні емоції, що наблизять його до розуміння стану героя твору.

Для того щоб ефективно виконувати будь-яке творче завдання необхідно бути розкутим (у творчому плані), і в цьому допомагають щоденні «творчі зарядки», описані на початку підрозділа. Ось деякі незвичайні завдання, що можна використовувати як «творчу зарядку» перед початком виконання великої творчої роботи. Візьміть перший предмет, який був поруч, зробіть декілька замальовок з ним: намагаючись його оживити, наситити незвичайними деталями, зробити з нього космічний корабель, замок або нову істоту і незвичайна ілюстрація створена за допомогою метода асоціацій у вас готова. Такі завдання стануть у пригоді на заняттях з композиції і художнього конструювання під час виконання декоративних і абстрактних робіт.

Американський автор навчальної літератури й філософ Боб Еберле розробив розробив *метод* генерування ідей під назвою *SCAMPER* - (аббревіатура від англ. substitute, combine, adapt, modify, put, eliminate, reverse). Кожне слово представлене в акронімі, — це дієслово, що спонукає подивитися на проблему дизайну по-різному [12].

- Замінити: замініть якийсь з елементів твору й подивіться, що це може вам дати.
- Поєднати: поєднайте якісь елементи. Часто до цього прийому вдаються дизайнери, для того щоб підвищити корисність чи продуктивність продукту, зробити його міцнішим, надійнішим і ефективнішим.
- Адаптувати: іноді для вирішення творчої проблеми потрібно змінити суть ідеї, техніку виконання тощо.
- Модифікувати: замініть стиль, розмір, матеріали або процеси, які наразі використовуються.
- Застосувати в інший спосіб: подумайте що ще можна зробити з різними елементами.
- Мінімізувати: позбудьтеся деяких компонентів «рівняння» іноді для влучного втілення ідеї не потрібно використовувати багато різних елементів.
- Змінювати: заміна до протилежного може бути гарним способом поглянути на проблему під іншим кутом — подумайте про щось із геть іншого боку, або ж запитайте, як можна досягти ефекту протилежного бажаному [12].

Отже, підсумовуючи все вищезазначене можемо сказати, що сучасні українські заклади вищої освіти повинні бути місцем творчого розвитку. Саме за часів студентства необхідно докласти сили для розвитку своїх креативних здібностей. Буду відкритим усьому новому, перебувати у постійному пошуку, не лякатися сумнівів та вирішувати задачі незалежно від складнощів та натхнення.

ВИСНОВКИ

На сучасному етапі розвитку суспільство набуває все більшої мобільності. Для того, щоб встигнути за прогресом, необхідно модернізувати зміст освіти, викладачам треба шукати нові методи, які допоможуть підготувати творчих, відкритих, креативних особистостей. Генерувати нові ідеї, розв'язувати творчі завдання — це ті виклики з якими після випуску зустрічається кожен студент вже у професійній сфері.

Аналіз наукової літератури (педагогічної, методичної, мистецтвознавчої) за обраною темою дослідження надав можливість розв'язати такі поставлені завдання:

1. Проаналізовано поняття креативності як психолого-педагогічної проблеми, яке полягає у здатності людини до розв'язання завдань нестандартними методами, вмінню «розбудити» свою праву півкулю, яка відповідає за творчість. Пояснена відмінність між творчістю, та креативністю, адже у деяких джерелах ці поняття використовуються як синоніми. Ми вважаємо, що поняття творчості є більш всеосяжним, в основі процесу творчості лежить натхнення та здібності особистості. Креативність, на нашу думку, від творчості відрізняється наявністю певної мети для розв'язання якої і застосовують нестандартні ідеї.

2. Проведено детальний аналіз пошукової роботи та виконано творчу роботу – панно «Ворожіння», під час виконання якої були протестовані та використані деякі методи активізації творчої фантазії. Встановлена послідовність виконання декоративного малюнку, виокремлено допоміжні засоби у посиленні виражального ефекту. Проведена теоретична підготовка до творчої реалізації в матеріалі декоративної композиції. Проаналізовано творчий доробок митців за темою кваліфікаційної роботи. Досліджено зацікавленість митців жанрового живопису темою народного прояву, особливо напередодні Різдвяних свят.

3. Визначено мету та зміст розвитку креативності у студентів закладів вищої освіти. Виявлено, що провідною метою сучасної вищої професійної освіти стає підготовка компетентного, кваліфікованого спеціаліста, який може не тільки застосовувати на практиці знання, уміння й навички, а й вміє приймати оригінальні та нестандартні рішення в непередбачуваних ситуаціях, що виникають під час роботи, у професійній діяльності. Під час роботи також було проаналізовано навчальні програми ЗВО, з художньо-педагогічної спеціалізації естетичного циклу: рисунок, живопис, скульптура, композицій, колористика, художнє конструювання, художньо-прикладна графіка, декоративно-прикладне мистецтво.

4. Систематизовано вітчизняні та зарубіжні методики розвитку креативної компетентності. Нами було знайдено нестандартні сучасні методи розвитку креативності такі як: «вранішні сторінки», «творчі побачення», ведення скетчбуку, вправи на асоціації, метод дрейфу, метод паралельного мислення, метод «осмисленого малювання», «пінг-понг», метод морфологічних матриць, метод переліка питань Алекса Озборна, метод пародіювання, метод комбінацій, «коміксний метод зображення», метод зображення «білої ворони», «риб'яча луска», метод «антонімів». Всі ці методи протестовані успішними художниками, ілюстраторами, скульпторами, які своїми роботами доводять, що креативність, важлива для творчої особистості і її необхідно розвивати.

5. Розроблені ефективні методики розвитку креативності у студентів художніх закладів вищої освіти, а саме класифіковано та модернізовано деякі методики для розвитку творчого мислення. Наприклад, метод «пінг-понгу», який подібний до методу мозкового штурму, адаптовано у відповідності специфіки розв'язання завдань, які постають у студентів-художників. Після аналізу вже відомих методів розвитку креативності було виконано їх класифікацію, відповідно до мети їх використання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТРАТУРИ

1. Антонова О.Є. Теоретичні і прикладні аспекти розвитку креативної освіти у вищій школі : монографія. Житомир : Вид-во ім. І. Франка, 2012. С. 14-41
2. Болонська конвенція. Вікіпедія вільна енциклопедія : веб-сайт. URL:https://uk.wikipedia.org/wiki/Болонська_конвенція#Україна_як_учасник_Болонського_процесу (дата звернення: 21.11.2019)
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
4. Гилфорд Дж. Три сторони інтелекта : пер. з англ. Э. А. Голубевой Москва : Прогресс, 1965. С. 443-456
5. Грант Адам Оригінали. Як нонконформісти рухають світ. Київ : ТАО, 2016. 336 с.
6. Дімітрова-Бурлаєнко С.Д.
7. Ильин, Е. П. Психология творчества, креативности, одаренности : науково-методичний посіб. СПб. : Питер, 2009. 368 с.
8. Кемерон Дж. Путь художника. Москва : Livebook, 2017. 272 с.
9. Клеон О. Дай жару. 10 кроків до креативної майстерності. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2019. 224 с.
10. Клеон О. Кради, як митець. Креативні «фішки», про які тобі ніхто не розповість. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 160 с.
11. Комлев Н. Г. Словник іноземних слів : Москва : ЭКСМО-Пресс, 2000. 1308 с.
12. Леонард Н., Емброуз Г. Основи. Графічний дизайн 03: Генерування ідей : серія «Креативна кар'єра» Київ : ArtHuss, 2019. 192 с.
13. Лиссабонская декларация. European University Association : веб-сайт URL: <https://eua.eu>

14. Маслоу А. Дальние пределы человеческой психики. СПб. : Евразия, 1999. 432 с.
15. Ниманн К. Скетчи по воскресеньям. Как несерьезные эксперименты вырастают в крутые идеи и меняют нашу жизнь навсегда. Москва : Манн, Иванов и Фербер, 2017. 272 с.
16. Педагогічний словник / за ред. М. Ярмаченка. Київ : Педагогічна думка, 2001. 516 с.
17. Перкинс Д. Н. Творча обдарованість як психологічне поняття: зб. Суспільні науки за рубежом. Сер. Науковедение № 4, 1988. С. 88–92.
18. Ратковски Н. Професия — иллюстратор. Учимся мыслить творчески. Москва : Манн, Иванов и Фербер, 2012. 328 с.
19. Рашкевич Ю. М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: монографія. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2014. 168 с.
20. Степанова С. С. Вокруг шедевра. «Явление Мессии» Александра Иванова: факты и мифы, «тайны» и научные проблемы. Актуальные проблемы теории и истории искусства: сб. науч. статей. Вып. 8. СПб : СПбГУ, 2018. С. 254 — 266
21. Флорида Р. Homo Creativus. Як новий клас завойовує світ : монографія. Київ : «Наш формат», 2018. 432 с.
22. Фостер Дж. Откуда берутся идеи : 2-е изд. доп. Минск : Попури, 2009. 192 с.
23. Шевнюк О. Л. Методика навчання образотворчого мистецтва у вищих навчальних закладах : навчальний посібник. Київ : Освіта України, 2017. 311с.
24. Шор Р. Благай, кради і позичай. Митці проти оригінальності : монографія. Київ : ArtHuss, 2019. 186 с.
25. 5 things you need to know about creativity . World Economsc Forum: веб-сайт. URL: <https://www.weforum.org> (дата звернення: 21.11.2019)
26. de Bono, E. How to Have Creative Ideas: 62 Exercises to develop the Mind. London : Vermilion, 2007. 208 p.

27. de Bono, E. Lateral Thinking: A Textbook of Creativity. London : Penguin, 2009. 224 p.
28. Osborn A. Your Creative Power: How to Use Your Imagination to Brighten Life, to Get Ahead. London : Hamilton Books, 2009. 64 p.
29. Taylor C. W. Various Approaches to and Definitions of creativity. Cambridge: Cambridge Univ. Press, 1988. P. 99–124.
30. The surprising habits of original thinkers. Adam Grant. TED Conference : веб-сайт URL: <https://www.youtube.com/watch?v=fxbCHn6gE3U>

ДОДАТКИ

Додаток А

Мистецькі аналоги

Караваджо «Ворожка»

Жорж де Латур «Ворожіння»

В. Шабуєв
«Автопортрет з ворожкою»

К. Брюллов «Светлана»

Додаток А

О. Венеціанов «Ворожіння на картах»

Є. Солнцев «Святкове ворожіння»

М. Пимоненко «Ворожіння»

М. Пимоненко «Святки»

Додаток А

Іван Соколов «Ворожіння дівчат»

К. Маковський «Ворожіння»

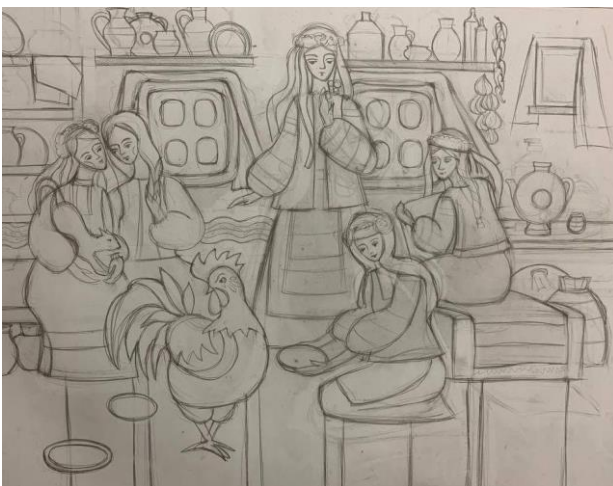
Додаток Б
Пошукові ескізи

(рис. Б 2.1)

(рис. Б 2.2)

(рис. Б 2.3)

(рис. Б 2.4)

Додаток В

(рис. В 3.1)

(рис. В 3.2)

(рис. В 3.3)

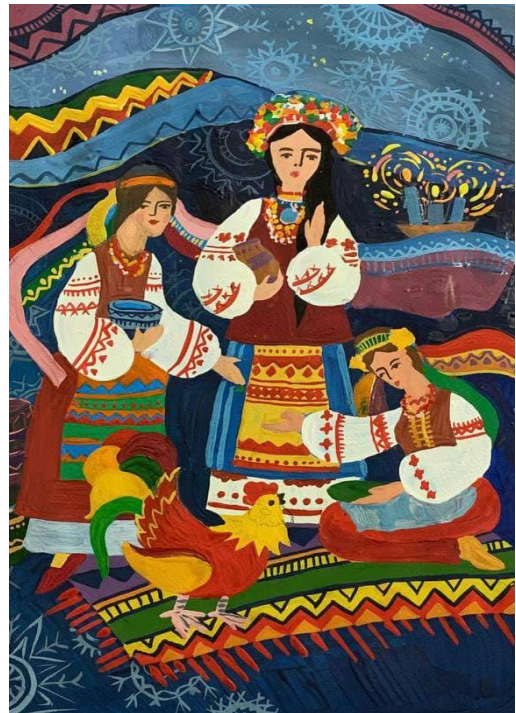

(рис. В 3.4)

Додаток Г
Кольоровий пошук вирішення

(рис. Г 4.1)

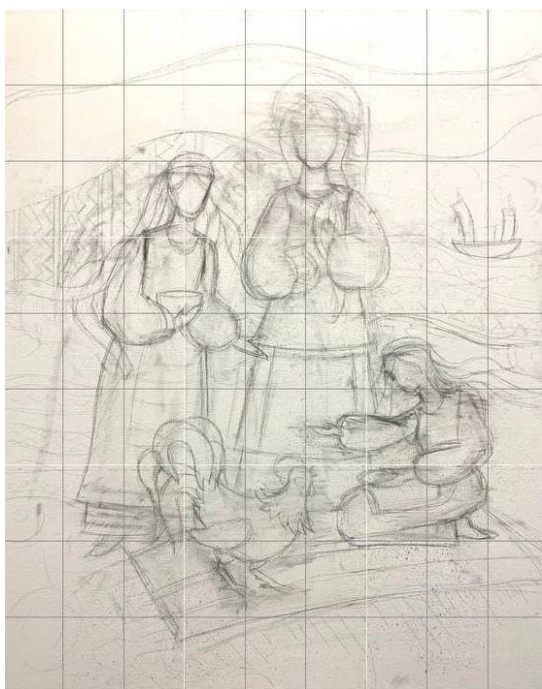

(рис. Г 4.2)

(рис. Г 4.3)

Додаток Д
Поетапність роботи

(рис. Д 5.1)

(рис. Д 5.2)

(рис. Д 5.3)

(рис. Д 5.4)

Додаток Д

(рис. Д 5.5)

Додаток Е

126 | II науково-практична конференція

Чернявська А.О.

студентка,

Національний педагогічний університет
імені М.П. ДрагомановаМЕТА І ЗМІСТ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ
ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ХУДОЖНЬОЇ ОСВІТИ

На сучасному етапі розвитку суспільства набуває все більшої мобільності. Для того, щоби виступити за прогресом, необхідно модернізувати зміст освіти, вислідом чого шукають нові методи, які дозволяють розвинути креативність особистості молодого фахівця. Генерувати нові ідеї, розв'язувати творчі завдання – це ті виклики, з якими після випуску зустрічаються кожен студент вже у професійній сфері.

Українські університети мають стати відкритим творчим простором, де студенти поряд із художніми професійними навчаннями отримують знання про методику, за допомогою яких можна розвинути творче мислення. Саме під час університетського навчання необхідно пошукати розвинути свої творчі здібності, виробити звичку сумніватися, заохочувати у постійному пошуку, вміння збирати і інтегрувати будь-які завдання незалежно від підходу. Розвиток креативності як однієї з ключових компетентностей на початок XXI століття декларують всі передові заклади вищої освіти. Концепція розвитку креативності у студентів закладає як один із принципів Болонського процесу [1].

Заклади вищої освіти протягом свого існування завжди збирали коло себе прогресивних, творчих, інтелектуальних людей. Завдяки XXI століттю ще інші заклади освіти мають стати центрами креативної, творчої студентської спільноти, де викладачі разом зі студентами займаються генеруванням нових ідей. Згідно з Львівською декларацією [2], яка була підписана в Україні у 2010 році, основна мета європейських університетів – удосконалення і реорганізація змісту освіти, що би сприяв розвитку атмосфери творчості та інновацій.

Задача педагога ширше досліджується разом зарубіжних науковців і практиків. Так, у загальнонавчальних працях Р. Флорда [3] представлено аналіз особливостей розвитку творчого мислення особистості як процесу творення нових, найширшої форми її самостійної

128 | II науково-практична конференція

– уробрядження творчого мислення у студентів через вивчення необхідних вмінь.

– навчання керуванню творчим процесом, незалежно від підходу; – вміння налаштувати від творчих бар'єрів, що заважають продукувати нові, нестандартні ідеї.

Такі предмети як композиція, кольорознавство, декоративно-прикладне мистецтво, художнє конструювання мають на меті як розвиток спеціальних навичок, так і розвиток креативності. Наприклад, завдання з художньо-прикладної графіки щодо ілюстрування книжок, під час виконання якого студент ознайомлюється з елементом книги, і після цього підбирає матеріал для ілюстрування і розробляє власну композицію: які елементи, кольорове рішення, навіть вибір матеріалів, за допомогою яких буде реалізовано це завдання.

Творчі завдання є і програми зі скульптури, наприклад, виконання гесторіаційної маски. Студент має сам вибрати різкого персонажа, дослідити, як треба загострити риси обличчя людини, щоби передати необхідний емоційний стан та елементи, які можуть підкреслити емоційно образ.

Завдання з художнього конструювання також мають на меті розвиток творчого мислення студентів, зокрема, завдання з біомімі. Студентам, наприклад, пропонують перетворити біологічні форми на предмети інтер'єру або речі з побуту. Завдання суто творче, адже необхідно полюбити і встановити предмети біологічної форми.

Розвиток креативності можливий тільки при систематичному виконанні навчальних завдань і завдань. Для того, щоби навчитися творити мистецтво необхідно навчитися серце його жити. Мова художника – мистецтво, створення особисті персеживання. Займаючись мистецтвом, ми поринемо у власний досвід, черпаючи знання образів. Ці процеси завдання і уробрядження своєї творчої (творчої) півкулі рекомендуємо виконувати всім, як студентам, так і викладачам на виступній основі та вже самостійно оцінювати результати.

Скульптура – це завжди книжка кожного художника. Прикладом можливих тем для написання скульптури, інструментів, цитат, декоративних, улюблених фігурок, мініатюр, моделей, малюнків, жонку у творчій мистецтва та інші.

Ціна на креативну роботу у скульптурі демонструє сучасний художник ілюстрації Крістоф Нанс. Ми можемо бачити, як кожен малюнок перетворюється на креативні ілюстрації з певною ідеєю.

м. Запоріжжя, 4-5 грудня 2020 р. | 129

У книзі «Скетчи та тижні» [4] К. Нанс, зокрема, пропонує вярнати на волю бачити незвичайне у звичайних речах, натхнені на форму або сюжет. Він іде у своїх ідеях іде дати, більшість його повчальних ілюстрацій – це і асоціації.

Чудовий спосіб освітити процес генерування ідей – вийти надвір. У книзі Девіда Фостера «Візант беруться ідеї» стверджується: «Розважається, навчаться знову мислити як дитина, відкрийте серце новим можливостям» [6, с. 105]. Досвідити цього можливо використовуючи метод дрейфу як «рхх у певному середовищі без чіткого бачення мети» [6, с. 125].

Методика Едварда де Бонно «Шість каналів мислення» дає змогу підійти до проблеми креативності з різних боків [2]. Його методика дозволяє зосередитися і генерувати ідеї цілеспрямовано, за конкретною схемою. Шість метафоричних «каналів» представлено різними кольорами, кожен з яких позначає відмінний процес мислення. Можливо застосувати ці процеси послідовно, щоби організувати новий урвчення про предмет, або вибірково, щоби зміняти курс мислення. Коли завдання дивиться на завдання з різних сторін, вже неможливо кидатися на першу ліпшу ідею.

Отже, предмети освітнього циклу спрямовані на розвиток професійних компетентностей, у перекладі яких входить і креативність. Розвиток креативності у студентів – важливі складові навчання і самостійності студента, що дозволяє розвинути фактично навички, які можливо використовувати у різних сферах життя. Систематизовані вичивання та зарубіжні методи розвитку креативної компетентності, зокрема, вєднина скетчбуку, вярнати на асоціації, метод дрейфу, метод паралельного мислення, протестовані успішними художниками, ілюстраторами, скульпторами, які своїми роботами доводять, що креативність як властивість творчої особистості необхідно її можливо ефективно розвинути.

Список використаних джерел:

1. Болонська конференція. Вікіпедія вільна енциклопедія : веб-сайт. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Болонська_конференція/Україна_ж_учасник_Болонського_процесу_\(дата_звернення:_21.11.2020\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Болонська_конференція/Україна_ж_учасник_Болонського_процесу_(дата_звернення:_21.11.2020)).
2. Леонард Н. Едвардс Р. Основи. Графічний аналіз 03: Генерування ідей : серія «Креативна карта» Київ : АртНова, 2019. 192 с.

м. Запоріжжя, 4-5 грудня 2020 р. | 127

діяльності. У роботах Д. Фостера [6] знаходимо ґрунтовний аналіз категорій творчої активності особистості як готовності до творчої саморегуляції, інтересу та пристрасті до неї, сформованості основ індивідуального стилю творчої діяльності. У працях Н. Леонард [2], Г. Едвардс [2] практичні рекомендації, конкретні методи та форми, які дозволяють творчо розвинути особистість майбутнього фахівця з освітнього мистецтва та дизайну. Проте проблема формування креативності у студентів закладів вищої художньої освіти як фактору мотивації до професійного розвитку та саморозвитку залишилася й досі недостатньо розкритою з урахуванням дослідників і практиків і залишає шпору для певної кількості питань.

Метою статті є дослідження інноваційних підходів до розвитку креативного мислення майбутніх фахівців з освітнього мистецтва в системі їх професійної підготовки у вищих художніх навчальних закладах. Креативне мислення найрозгалуженіше як фактор забезпечення мотивації студентів до навчання та розвитку їх творчих домігань. Методи розвитку креативного мислення забезпечують формування стійких мотивацій творчої діяльності студентів, умови

м. Запоріжжя, 4-5 грудня 2020 р. | 129

У книзі «Скетчи та тижні» [4] К. Нанс, зокрема, пропонує вярнати на волю бачити незвичайне у звичайних речах, натхнені на форму або сюжет. Він іде у своїх ідеях іде дати, більшість його повчальних ілюстрацій – це і асоціації.

Чудовий спосіб освітити процес генерування ідей – вийти надвір. У книзі Девіда Фостера «Візант беруться ідеї» стверджується: «Розважається, навчаться знову мислити як дитина, відкрийте серце новим можливостям» [6, с. 105]. Досвідити цього можливо використовуючи метод дрейфу як «рхх у певному середовищі без чіткого бачення мети» [6, с. 125].

Методика Едварда де Бонно «Шість каналів мислення» дає змогу підійти до проблеми креативності з різних боків [2]. Його методика дозволяє зосередитися і генерувати ідеї цілеспрямовано, за конкретною схемою. Шість метафоричних «каналів» представлено різними кольорами, кожен з яких позначає відмінний процес мислення. Можливо застосувати ці процеси послідовно, щоби організувати новий урвчення про предмет, або вибірково, щоби зміняти курс мислення. Коли завдання дивиться на завдання з різних сторін, вже неможливо кидатися на першу ліпшу ідею.

130 | II науково-практична конференція

3. Лисецька конференція. Університет Європи після 2010 року: монографія при дєдстві асоції. European University Association : веб-сайт. URL: [https://eua.eu \(дата_звернення:_21.11.2020\)](https://eua.eu (дата_звернення:_21.11.2020)).
4. Нанс К. Скетчи по колірному. Как несерьезные эксперименты вырастят в крутые идеи и изменят нашу жизнь навсегда. Москва : Манн, Иванов и Фербер, 2017. 272 с.
5. Флорда Р. Новые Стимулы. Як новий клас завойовує світ : монографія. Київ : «Наш формат», 2018. 432 с.
6. Фостер Д. Откуда берутся идеи : 3-ий изд. Мюнх : Пурн, 2009. 192 с.

**Молодий
Вчений**

**СЕРТИФІКАТ
УЧАСНИКА**

Чернявська Анастасія Олександрівна
взяла участь у роботі конференції
**«Формування сучасних педагогічних технологій
та освітніх систем»**
м. Запоріжжя, 4-5 грудня 2020 року
Матеріали учасника конференції прийняті
та опубліковані у науковому збірнику

Відповідальний секретар
Організаційного комітету конференції
Видавництва «Молодий вчений»

**Видавництво
Молодий
Вчений**
41400360
м. Чернівці, Україна

О.В. Петрова

Додаток Є

Міністерство освіти і науки України
 Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова
 Факультет педагогіки і психології • Кафедра образотворчого мистецтва

СЕРТИФІКАТ

учасника

II Міжнародної науково-практичної конференції
**Педагогіка образотворчого мистецтва:
 традиції, сьогодення, перспективи**

Анастасія Чернявська

15-16 квітня 2021 р., м.Київ
 (16 годин - 0,5 кредита ECTS)

<https://cutt.ly/qvPDrpV>

Декан
 Факультету педагогіки і психології

Олефіренко Т.О.
Олефіренко Т.О.

